

Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego 3

PRZEKSZTAŁCENIA REGIONALNYCH STRUKTUR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH

Europa bez granic – nowe wyzwania

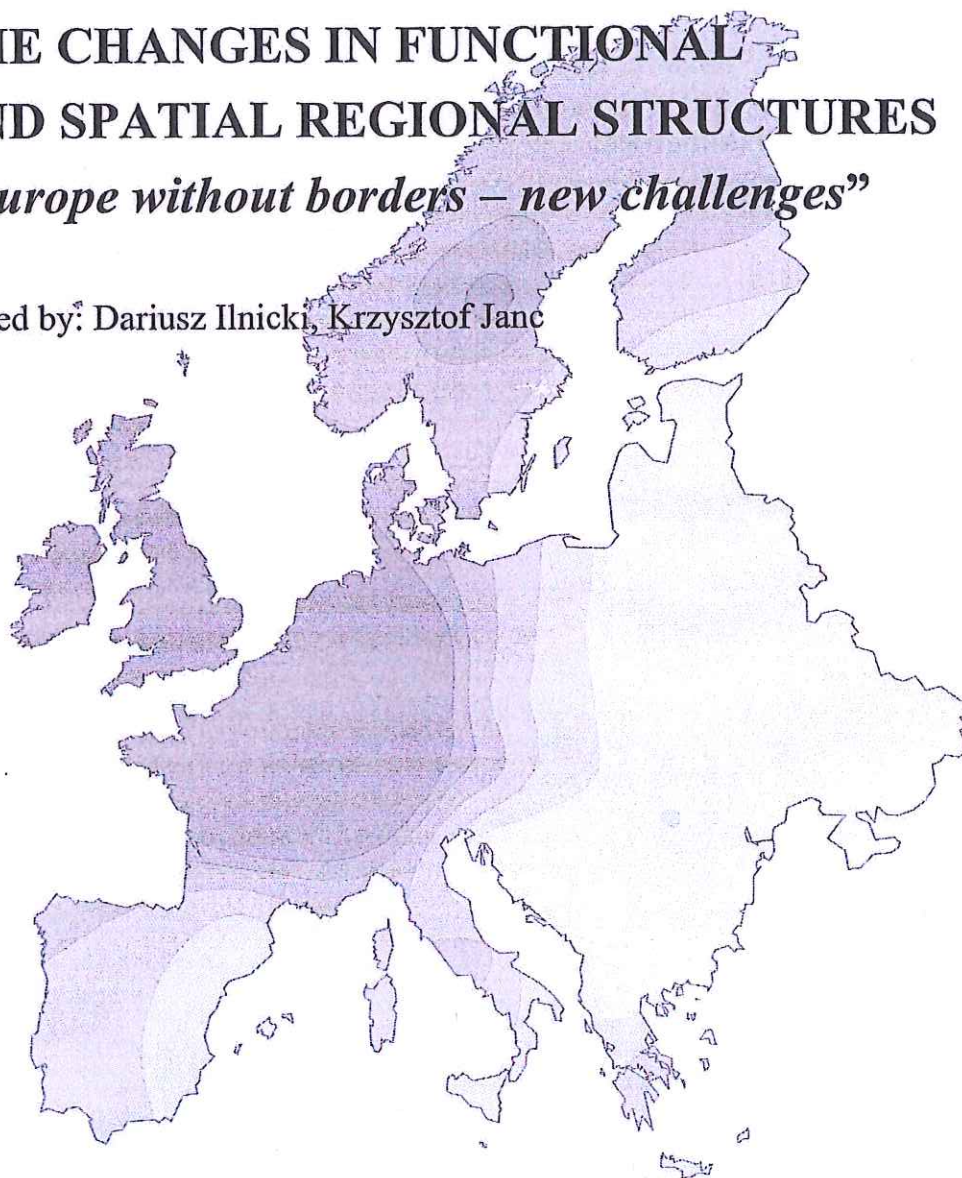
Redakcja tomu: Dariusz Ilnicki, Krzysztof Janc

Wrocław 2008

**THE CHANGES IN FUNCTIONAL
AND SPATIAL REGIONAL STRUCTURES**
„Europe without borders – new challenges”

Edited by: Dariusz Ilnicki, Krzysztof Janc

Editors

Dariusz Ilnicki, Krzysztof Janc

Reviewer

prof. dr hab. Edyta Jakubowicz

Printed in:

Studio Graphito,

ul. Dworcowa 52

55-120 Oborniki Śląskie

tel. (0-71) 310 21 65

e-mail: graphito@poczta.wp.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	9
Tadeusz STRYJAKIEWICZ , Sektor kreatywny jako czynnik kształtujący nową jakość przestrzeni europejskiej	11
Roman SZUL , Europa bez granic językowych ?	19
Andrzej ZBOROWSKI , Jadwiga GAŁKA , Migracje stałe i czasowe z Polski po akcesji do Unii Europejskiej	27
Barbara JACZEWSKA , „Europa bez granic” – nowe wyzwania dla polityki imigracyjnej	37
Katarzyna SZMIGIEL , Relacje, konkurencja, współpraca. Próby znalezienia właściwych definicji dla działań podejmowanych przez regiony administracyjne w ramach kontaktów międzynarodowych	47
Katarzyna DOJWA , Regionalna władza samorządowa w Polsce. Ujęcie socjologiczne	55
Michał ŁUSZCZUK , Przestrzenny wymiar instytucji obywatelstwa Unii Europejskiej	63
Wojciech DĄBROWSKI , Sieci i formy współpracy społeczeństwa obywatelskiego przez zewnętrzną granicę Unii Europejskiej. Przykłady z granic polsko–rosyjskiej i polsko–ukraińskiej	69
Tomasz RACHWAŁ , Krzysztof WIEDERMANN , Wioletta KILAR , Wydajność i koszty pracy jako czynniki konkurencyjności przemysłu Polski na tle Unii Europejskiej w ujęciu regionalnym.....	79
Monika BOROWIEC , Rola kapitału ludzkiego w procesie podnoszenia konkurencyjności układów przestrzennych	91
Dariusz RAJCHEL , Finansowanie oświaty przed i po akcesji Polski z Unią Europejską	99
Pavel FIŠER , Michal JANOTA , Václav TOUŠEK , Changes in employment structure in the Czech Republic influenced by the transformation of economy	107
Maciej TARKOWSKI , Konsekwencje rozszerzenia UE dla regionalnych rynków pracy – przykład województwa pomorskiego	115
Krzysztof STACHOWIAK , Gospodarka oparta na wiedzy jako wyzwanie dla polityki regionalnej. Doświadczenia fińskie	123
Helena DOBROWOLSKA–KANIEWSKA , Sylwia DOLZBŁASZ , Polityka proinnowacyjna na szczeblu regionalnym na przykładzie Dolnego Śląska	131

Henryk MAĆKOWIAK, Struktura towarowa wymiany handlowej polskich regionów z Unią Europejską	143
Urszula MARKOWSKA-PRZYBYŁA, Zmiany przestrzennych dysproporcji rozwojowych a przekształcenia struktury sektorowej w Polsce w latach 2000–2005	155
Andrzej RACZYK, Kształtowanie zróżnicowań przestrzennych przedsiębiorczości na poziomie lokalnym w Polsce	169
Iwona JAŹDŹEWSKA, Kierunki napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	179
Stefan KAŁUSKI, Transgraniczny region turystyczny Korfu – Riwiera Albańska ..	189
Beata MEYER, Kreowanie transgranicznych produktów turystycznych na przykładzie projektu „Pomorski Krajobraz Rzeczny”	193
Marek WIĘCKOWSKI, Integracja przestrzeni turystycznej na pograniczach w Unii Europejskiej	201
Beata NAMYŚLAK, Sylwia ŁUCZAK, Wybrane charakterystyki społeczno-ekonomiczne czterech stolic: Warszawy, Pragi, Bratysławy i Budapesztu. Analiza porównawcza	209
Katarzyna ŚWIERCZEWSKA-PIETRAS, Proces rewitalizacji z wykorzystaniem funduszy unijnych w kształtowaniu przestrzeni miejskiej Krakowa	221
Mirosław WÓJTOWICZ, Obcokrajowcy w strukturze przestrzenno-funkcjonalnej wybranych miast niemieckich	231
Sławomir KUREK, Zróżnicowanie poziomu diety w Europie w świetle teorii drugiego przejścia demograficznego	241
Stanisław GRYKIENIŃ, Żywność genetycznie modyfikowana a wspólna polityka rolna Unii Europejskiej	251
Aleksandra JEZIERSKA-THÖLE, Przekształcenia struktury agrarnej Niemiec wschodnich na przykładzie Mecklenburg-Vorpommern w latach 1991–2006	259
Renata RETTINGER, Rola gospodarstw przyzagrodowych w potencjale produkcyjnym rolnictwa Ukrainy	269
Mirosław BICZKOWSKI, Absorpcja funduszy unijnych szansą rozwoju obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim	277
Paweł KRZEMIŃSKI, Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument polityki regionalnej – założenia a rzeczywistość	287
Beata NYTKO-WOŁOSZCZUK, Małe miasta województwa opolskiego w lokalnych i regionalnych strategiach rozwoju	295
Podsumowanie	301

Iwona Jażdżewska
Uniwersytet Łódzki

KIERUNKI NAPŁYWU BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH DO POLSKI

Słowa kluczowe: *bezpośrednie inwestycje zagraniczne, sektor bankowy, centra badawczo rozwojowe, Polska*

1. Wstęp

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne wpływają pozytywnie na rozwój gospodarki poprzez bezpośrednie nakłady na środki trwale znajdujące się w Polsce. Inwestorzy zagraniczni mają całkowite lub częściowe udziały przedsiębiorstwach, przez co są one jednym z ogniw światowej gospodarki. Nie do każdego kraju napływają takie inwestycje, gdyż pewnymi barierami w ich lokalizacji są: cła, podatki, regulacje prawne, zaufanie czy tzw. „klimat inwestycyjny”. To one wpływają na swobodę przepływu kapitału i inwestycji między krajami.

Celem opracowania jest dynamiczna analiza bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w ostatnich 20 latach w Polsce i znalezienie odpowiedzi na pytania:

- skąd napływa kapitał zagraniczny do Polski?
- czy członkostwo w UE zwiększyło wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce, a co za tym idzie wzrosła konkurencyjność Polski w UE?

Zaprezentowane zostaną przykłady kierunku napływu BIZ do sektora bankowego i centrów badawczo-rozwojowych.

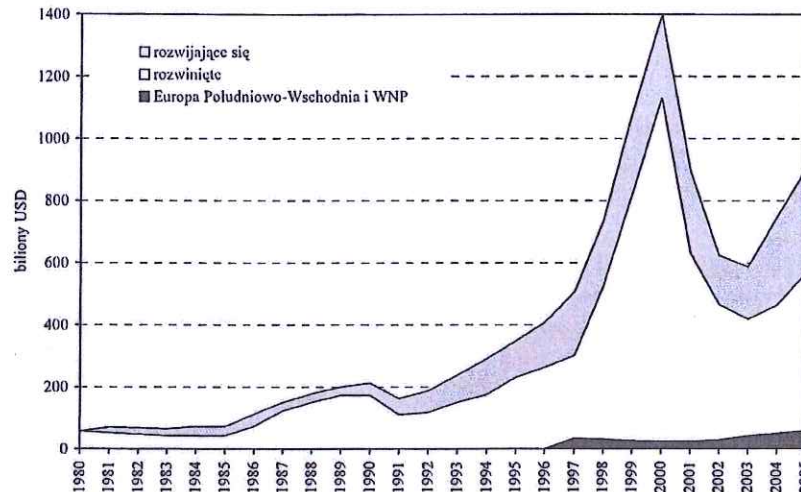
Informacje o BIZ w Polsce publikują: Narodowy Bank Polski (NBP), Polska Agencja Informacyjna i Inwestycji Zagranicznych (PAIIIZ), GUS, UNCTAD¹. Każda z wymienionych instytucji ma nieco odmienną metodologię zbierania informacji o inwestycjach zagranicznych, dlatego nie zawsze są one porównywalne. Publikowane przez wymienione instytucje dane o BIZ w Polsce uzupełniają się. Z tego powodu wykorzystano wszystkie wspomniane źródła informacji. Na ich podstawie oceniono wpływ rozszerzenia Unii Europejskiej na wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce. Zwrócono uwagę na kraj pochodzenia kapitału a także kraj rejestracji inwestorów (co nie jest tożsame). Przeanalizowano zarówno kraje członkowskie jak i niezrzeszone w UE. Zwrócono uwagę na najnowsze (z 2008 roku) inwestycje wg branż oraz perspektywy Polski.

Wśród inwestycji zagranicznych wyróżnia się: inwestycje bezpośrednie i inwestycje pośrednie tzw. portfelowe. Tematem analizy będą wyłącznie te pierwsze rozumiane jako „*lokaty kapitału dokonywana poza granicami kraju osiedlenia inwestora dla podjęcia tam działalności gospodarczej od podstaw lub nabycia praw własności do istniejącego przedsiębiorstwa w skali umożliwiającej bezpośredni udział w zarządzaniu. Jego efekcie następuje nie tylko transfer środków finansowych, także transfer konkretnych dóbr inwestycyjnych*” (Karaszewski, 2000, s. 20).

2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na świecie

Znaczenie BIZ w gospodarce każdego kraju jest istotne (ryc. 1), o czym świadczą choćby publikacje UNCTAD czy opiniotwórczej firmy Ernst&Young. Prezentują one informacje o wielkości kapitału a także rankingi państw pod kątem przyciągania inwestycji zagranicznych oraz wskazują kierunki przyszłych potencjalnych miejsc inwestowania.

¹ UNCTAD–United Nations Conference on Trade and Development–organ Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

Ryc. 1. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie w latach 1980–2005

Uwaga: kraje rozwinięte to: członkowie OECD (poza Meksykiem, Republiką Korei i Turcją) oraz nowi członkowie Unii Europejskiej, którzy nie są członkami OECD (Cypr, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta i Słowenia), plus Andora, Izrael, Lichtenstein, Monako, San Marino. WNP–Wspólnota Niepodległych Państw. Kraje rozwijające się–wszystkie nie wymienione wcześniej za UNCTAD.

Źródło: *World Investment Report 2006, 2006*

W ciągu ostatnich 25 lat wartość BIZ systematycznie wzrastała, osiągając w 2000 roku najwyższą 1396,5 bln USD wartość. W ciągu następnych trzech lat znacznie spadła, po czym znowu zaczęła wzrastać (por. ryc.1). Głównym odbiorcą tych inwestycji były kraje rozwinięte gospodarczo, z niewielkim ale ciągle wzrastającym udziałem krajów rozwijających się. Do roku 2005 najmniejszą wartość miały inwestycje poczynione w Europie Południowo–Wschodniej oraz Wspólnocie Niepodległych Państw.

3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne lokowane w Polsce są przedmiotem zainteresowania głównie ekonomistów (m.in. Karaszewski, 2000; Frejtag–Mika, 2006), ekspertów sejmowych (Wołodkiewicz–Donimirski, 2001), ale również geografów społeczno–ekonomicznych. Zajmowali się oni tą problematyką głównie w ujęciu regionalnym, przykładowo: P. Bezdeń (2000) omawiał BIZ dla województwa dolnośląskiego, B. Domański (2000) dla Małopolski, M. Pacuk (2000) dla województw Polski północnej. Z kolei H. D. Haas (1996) przedstawiła niemieckie inwestycje bezpośrednie w Polsce a B. Domański (2001) zajął się inwestycjami zagranicznymi w przemyśle Polski. Autor ten przedstawił również problemy metodyczne na jakie napotykają badacze zajmujący się tą problematyką.

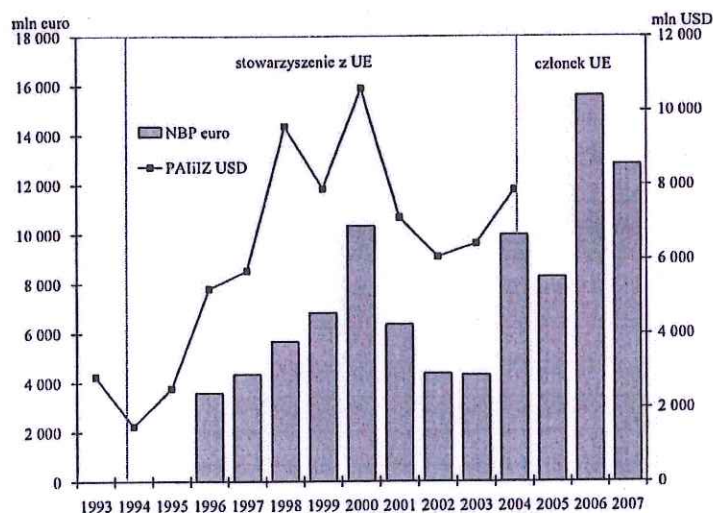
Inwestycje zagraniczne w Polsce nie są zjawiskiem nowym. Jak podaje W. Karaszewski (2000 s. 180) „w 1928 r. działało 61 spółek zagranicznych, które miały siedziby we Francji (15), Niemczech (11), Austrii (7), Belgii (6), Anglii (5)”. Przez wiele powojennych lat w ramach bloku państw socjalistycznych nie zezwalano na inwestycje zagraniczne, szczególnie z krajów spoza tego układu. Pierwsze nieudane próby miały miejsce w latach siedemdziesiątych i na początku osiemdziesiątych. W następnych latach pozwolono na zakładanie tzw. spółek *joint–venture*, czyli połączenie kapitału zagranicznego z przedsiębiorstwami państwowymi. Jednak i ta propozycja nie spotkała się z szerokim odzewem kapitału zagranicznego. Dopiero w końcu lat osiemdziesiątych i na początku dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku zmieniono prawo i inwestorzy zagraniczni mogli rozpocząć działalność w Polsce¹.

Napływ kapitału zagranicznego do Polski zaczął się w latach dziewięćdziesiątych, czyli od początku transformacji ustrojowej i wywierał pozytywny wpływ m.in. na zdynamizowanie

¹ Jako pierwsze pojawiły się wówczas firmy amerykańskie (Johnson&Johnson, Coca Cola, Procter&Gamble, RJ Reynolds), niemieckie (Krupp, Dolomitemitwerke, Siemens, Adidas, Esso), brytyjskie (ICI, Trusthouse Forte, ICL, Eastmen Kodak), szwedzkie (Ikea, Alfa Laval), francuskie (Alcatel, Pullman, l'Expansion, Socpresse).

produkcji, unowocześnienie wyrobów, wdrożenie nowych technologii i organizacji produkcji (Pacuk, 2000). Można zwrócić uwagę (ryc. 2), że na wzrost BIZ w Polsce miało wpływ stowarzyszenie z UE w 1994 roku oraz członkostwo w organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w 1996 r. oraz innych organizacji takich jak WTO, MFW, EBI, EFTA. Był to prawdopodobnie skutek wzrostu zaufania do Polski jako jednego z 30 państw OECD a także kandydata do UE. Oznacza to, że transformacja gospodarki i uczestnictwo w światowych organizacjach ekonomicznych zniósło bariery i przyciągnęła inwestorów zarówno z Europy Zachodniej jak i innych kontynentów. Warto zwrócić uwagę na fakt, że kształt linii rozkładu napływu BIZ do Polski do roku 2004 jest podobny do odpowiedniej linii reprezentującej napływ BIZ na świecie (por. ryc.1) co może oznaczać aktywny i proporcjonalny udział BIZ do Polski w relacjach światowych.

Niewątpliwie przystąpienie Polski do UE równoległe z dobrym rozwojem gospodarki i kolejnymi etapami transformacji ustrojowej spowodowało zwiększenie liczby inwestorów i kolejny duży wzrost wartości BIZ w Polsce po roku 2004 roku. W ciągu 10 lat (1996–2006) liczba krajów, z których pochodził kapitał zwiększyła się z 28 do 38. Oprócz inwestorów z krajów europejskich pojawili się kolejni przedsiębiorcy z USA, Kanady, Korei Południowej, Indii, Chin, Japonii, Filipin, Brazylii, Izraela. Kilka procent stanowił kapitał międzynarodowy (tab. 1). Zwiększała się również liczba inwestorów, w 1993 r. PAIiIZ opublikowała listę 192 inwestorów zagranicznych¹, a w 2006 r. zanotowała ich już 1091 (tab. 2).

Ryc. 2. Napływ zagranicznego kapitału do Polski w latach 1993–2007
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych wg NBP i PAIiIZ

Jak pisze M. Pacuk (2000, s. 306) „Listę największych inwestorów zagranicznych w Polsce w 1996 r. tworzyły 492 firmy reprezentujące 28 krajów. Pod względem zainwestowanego kapitału pierwsze miejsce zajmują Stany Zjednoczone, kolejne–Niemcy, Włochy, Holandia, Francja, Wielka Brytania, Szwecja, Szwajcaria, Australia i Austria”. W ciągu kolejnych lat nowe inwestycje bezpośrednio zmieniły ten ranking.

Trzy lata później w 1999 roku najwyższą skumulowaną wartość inwestycji nadal miały firmy amerykańskie, ale już rok później duże francuskie inwestycje w sferę telekomunikacji (ponad 3 mld USD) spowodowały zmianę lidera na liście i kapitał francuski wyprzedził amerykański (tab. 1). Wartość inwestycji można analizować na bieżąco dla każdego roku sprawozdawczego lub poprzez ocenę wartości skumulowanych. Te ostatnie dają cały obraz inwestycji danego kraju w Polsce na przestrzeni kilku lat. Na podstawie danych z PAIiIZ można zauważyć, że wśród największych inwestorów zmniejsza się rola kapitału rosyjskiego na korzyść inwestycji z USA i krajów UE. Kapitał amerykański, który wszedł jako jeden z pierwszych do polskiej gospodarki zaczyna ustępować kapitałowi francuskiemu i holenderskiemu. Warto zwrócić uwagę na coraz

¹ Były to przedsiębiorstwa, które zainwestowały w Polsce co najmniej 1 mln USD.

większą rolę tzw. kapitału międzynarodowego, który w rankingi inwestorów przesuwa się coraz wyżej.

Tab. 1. Skumulowana wartość inwestycji zagranicznych w mld USD
wg kraju rejestracji inwestora w latach 1999–2004

L.p.	Rok					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	ogółem					
	38,913	49,392	56,843	65,115	72,705	84,477
	w tym:					
1.	USA 5,15	Francja 7,90	Francja 10,2	Francja 12,17	Francja 13,85	Francja 16,02
2.	Francja 3,85	USA 7,35	USA 7,80	USA 8,74	Holandia 9,86	Holandia 11,15
3.	Holandia 3,23	Niemcy 5,90	Niemcy 7,10	Niemcy 7,84	USA 8,69	USA 10,16
4.	Włochy 3,21	Holandia 4,22	Holandia 4,60	Holandia 5,85	Niemcy 8,41	Niemcy 10,15
5.	GB 2,07	Włochy 3,42	Włochy 3,50	GB 4,05	Włochy 3,84	Int. 4,65
6.	Rosja 1,11	Int. 2,30	GB 2,67	Włochy 3,69	GB 3,69	GB 4,34
7.	Irlandia 0,81	GB 2,18	Int. 2,47	Szwecja 2,79	Int. 3,16	Włochy 1,09
8.	Austria 0,80	Szwecja 2,03	Szwecja 2,31	Int. 2,42	Szwecja 3,06	Szwecja 3,72
9.	Szwecja 0,79	Korea 1,62	Korea 1,62	Dania 1,84	Belgia 2,11	Belgia 2,90
10.	Szwajcaria 0,63	Rosja 1,29	Rosja 1,27	Belgia 1,65	Dania 2,05	Dania 2,10

Uwaga: oznaczenie Int. przypisano inwestorom międzynarodowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie PAIiZ

Tab. 2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w latach 2003–2006–liczba inwestorów wg kraju rejestracji

L.p.	Kraj rejestracji	Rok			
		2003	2004	2005	2006
1.	Austria	38	40	38	39
2.	Belgia	24	27	27	27
3.	Dania	41	50	54	55
4.	Finlandia	19	20	19	18
5.	Francja	80	101	98	100
6.	Hiszpania	11	11	10	12
7.	Holandia	111	126	124	124
8.	Japonia	12	18	16	20
9.	Kanada	12	13	13	12
10.	Korea Południowa	4	6	6	12
11.	Luksemburg	16	19	21	21
12.	Międzynarodowy	14	14	9	9
13.	Niemcy	225	258	252	248
14.	Norwegia	12	14	13	14
15.	Szwajcaria	17	28	29	28
16.	Szwecja	55	60	59	57
17.	Turcja	9	4	9	9
18.	USA	125	118	113	115
19.	Wielka Brytania	40	16	57	57
20.	Włochy	68	67	61	61
	razem	977	1 061	1 082	1 091

Uwaga: inwestycje co najmniej 1 mln USD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIiZ

Wartość inwestycji z poszczególnych krajów nie idzie w parze z liczbą inwestorów (por. tab. 2 i 3). W 2000 roku spośród 885 inwestorów, którzy ulokowali w Polsce ponad 1 mln USD,

najwięcej pochodziło z Niemiec (209) a następnie Stanów Zjednoczonych (130) Francji (70), Holandii (66), Włoch (65), Szwecji (55). Liczba inwestycji niemieckich dominuje, ale ich wartość skumulowana plasuje ten kraj na 4. pozycji. Francuskich firm w Polsce jest o połowę mniej niż niemieckich, ale to one najczęściej zainwestowały w Polsce do roku 2006, podobnie jak firmy holenderskie i amerykańskie. Spośród krajów europejskich najczęściej inwestycji pochodziło z krajów tzw. „starej Unii” tj. Niemiec, Francji, Dani, Holandii, Austrii i Belgii. Dawne kraje postsowieckie borykały się z podobnymi problemami i zazwyczaj tak jak Polska poszukiwały kapitału zagranicznego, ale i one pojawiły się na polskim rynku¹.

Tab. 3. Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych ogółem i według kraju rejestracji inwestora w latach 2003–2006

L.p.	Rok							
	2003		2004		2005		2006	
	ogółem							
	4 869,9		12 355,0		10 275,9		18 942,1	
	w tym:							
1.	Francja	783,2	Francja	3 397,6	Luksemburg	20 088,0	Luksemburg	4 488,8
2.	Holandia	555,1	Holandia	2 354,7	Niemcy	2 078,0	Niemcy	3 405,2
3.	Austria	455,7	Niemcy	1 279,3	USA	790,0	Włochy	1 707,0
4.	Belgia	382,9	Austria	767,6	Austria	715,7	Holandia	1 648,5
5.	Niemcy	205,3	Szwecja	630,5	Wlk. Brytania	657,2	Wlk. Brytania	1 483,5
6.	Irlandia	199,0	Belgia	577,5	Dania	606,5	Hiszpania	1 413,9
7.	Luksemburg	222,6	Cypr	531,3	Szwecja	574,8	Francja	959,6
8.	Dania	127,6	Włochy	525,5	Finlandia	564,4	Szwajcaria	626,2
9.	Szwajcaria	265,3	Luksemburg	397,6	Holandia	488,5	USA	529,7
10.	Wlk. Brytania	291,0	Wlk. Brytania	328,5	Japonia	301,0	Korea	489,8
11.	USA	525,1	Szwajcaria	327,6	Szwajcaria	299,8	Portugalia	483,4
12.	Japonia	168,8	Dania	221,7	Ukraina	234,1	Irlandia	400,0
13.	Korea	329,5	Japonia	186,9	Hiszpania	226,9	Japonia	314,3
14.	Szwecja	92,0	Korea	184,8	Włochy	208,8	Belgia	305,3
15.	Finlandia	74,6	Węgry	172,8	Irlandia	117,9	Szwecja	300,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP

Około 25% firm pochodziło z krajów nie związanych z UE, a część spośród nich rejestrowała swoje firmy nie bezpośrednio w Polsce ale w innych krajach członkowskich² (tab. 4). Z tego właśnie powodu m.in.: Holandia, Dania, Niemcy czy Wielka Brytania mają więcej zarejestrowanych inwestorów lokujących w Polsce niż rzeczywiście pochodzących z tych krajów. W rejestracji firm nie bez znaczenia są przepisy podatkowe w poszczególnych krajach i z tego powodu pojawiają się w Polsce firmy z tzw. „rajów podatkowych”: Antyli Holenderskich i Cypru (np. brytyjska firma, która ma 90% udziałów w cementowni Chełm Atlas Needid Holdings Ltd., zarejestrowała się na Cyprze).

¹ Chorwaci zainwestowali w zakłady farmaceutyczne (PLIVA) i spożywcze (Potravka), Słoweńcy w zakłady farmaceutyczne (KRKA i Lek Med.) Czesi w produkcję szkła, metali i art. spożywczych. Na rynku inwestorów pojawili się przemysłowcy z Donbasu (Ukraina), którzy zainwestowali w Hutę Częstochowa, oraz z Rosji LUKOIL, Gazprom i Bagdasarian.

² Przykładowo amerykańska firma tytoniowa Philips Morris zarejestrowała się w Holandii, British-American Tobacco w Niemczech, IBM Central Holding w Niemczech, Coca-Cola w Grecji, Goodyear w Luxemburgu (opony Dębica), Guardian Industries Corporation w Luxemburgu, Lucend Technologies i Greenbrier Europe B.V. (Wagony Świdnica SA) w Holandii, United Technologies Holding (WSK PZL Rzeszów) w Holandii, PROCTER&GAMBLE w Holandii, Donnelley International Inc. w Holandii, Wabco Europe B.V. w Holandii, Am-Rest Holding N.V. (Pizza Hut) w Holandii, Szary Holding SARL w Luxemburgu (sklepy NOMI), Esselte AB w Szwecji, Norweski Statoil w Danii, Whirlpool Europa Sr. we Włoszech (Polar). Elektrociepłownia Starachowice zainwestowała amerykańska firma zarejestrowana w Holandii. Japońska Toyota w Belgii, NSK Europe Limited w Wielkiej Brytanii, Matsushita Electric Europe Ltd w Wielkiej Brytanii, Sumitomo Electric Wiring System Europe Ltd w Wielkiej Brytanii, Nomura International Plc w Wielkiej Brytanii, Kodak Ltd w Wielkiej Brytanii, Panasonic Europe Ltd w Wielkiej Brytanii, Bank of Tokio-Mitsubishi N.V. w Holandii, Takata Petri AG w Niemczech, FUJI PHOTO w Niemczech, Indyjski LMN Holding (Mittal Steel Poland SA Katowice i Dąbrowa Górnicza) w Holandii.

Tab. 4. Napływ kapitału zagranicznego do Polski z krajów niestowarzyszonych z UE – liczba inwestorów wg kraju rejestracji i pochodzenia

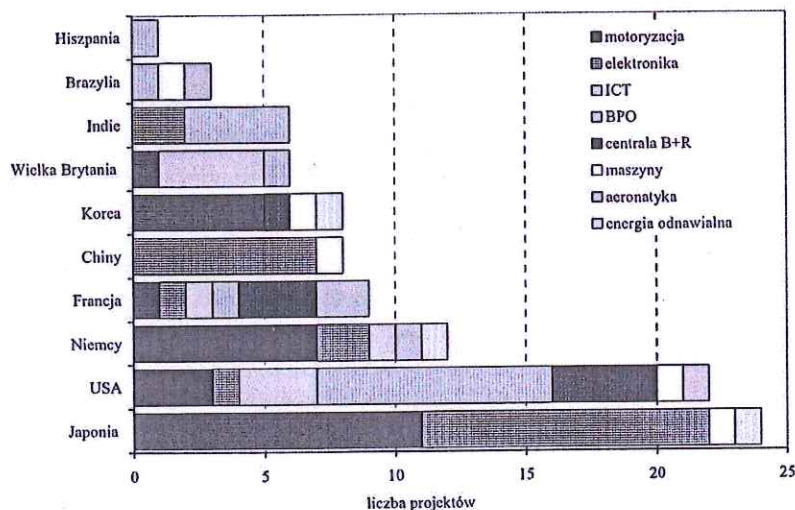
Inwestorzy	Rok							
	2003		2004		2005		2006	
	rejestracja	pochodzenie	rejestracja	pochodzenie	rejestracja	pochodzenie	rejestracja	pochodzenie
	ogółem							
	203	222	219	239	212	242	222	253
	w tym							
Japonia	12	19	18	25	16	25	20	29
USA	125	132	118	128	113	132	115	133

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIiZ

Zdarzały się również sytuacje, kiedy na przykład niemiecka firma, która zainwestowała w KGHM Polska Miedź, zarejestrowała się w USA jako Deutsche Bank Trust Company Americas. Francuskie Renault Group BV w Holandii, a Michelin w Szwajcarii.

W ostatnich latach Polska przestaje być postrzegana jedynie jako kraj o taniej sile roboczej, ale jako kraj ludzi młodych i dobrze wykształconych. Świadczą o tym inwestycje w naukę, usługi dla biznesu (w tym księgowo). Jak podaje NBP w 2007 roku najwięcej BIZ ulokowanie w zakresie: przetwórstwa przemysłowego, obsługi nieruchomości, informatyki, nauki, wynajmu maszyn i pozostałych usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, pośrednictwa finansowego oraz handlu i napraw. Dominowały inwestycje z krajów UE (83,5% kwoty BIZ), nadal inwestują Amerykanie, Koreańczycy, Japończycy, Hindusi.

Pierwsze duże projekty inwestycyjne, które były opracowywane w PAIiZ w marcu 2008 roku (147 projektów z 20 państw), potwierdzają kolejny napływ kapitału z krajów pozaeuropejskich (ryc. 3). Wśród pierwszej dziesiątki inwestorów najwięcej pochodziło z Azji (Japonia, Chiny, Korea Pd., Indie). Inwestorzy lokowali swój kapitał w różnych barażach, spośród których najczęściej powtarzały się: AGD, motoryzacyjna, maszynowa, elektroniczna, lotnicza, energii odnawialnej, ICT, BPO, centrale B+R.

Ryc. 3. Projekty aktywne w PAIiZ (marzec 2008)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIiZ

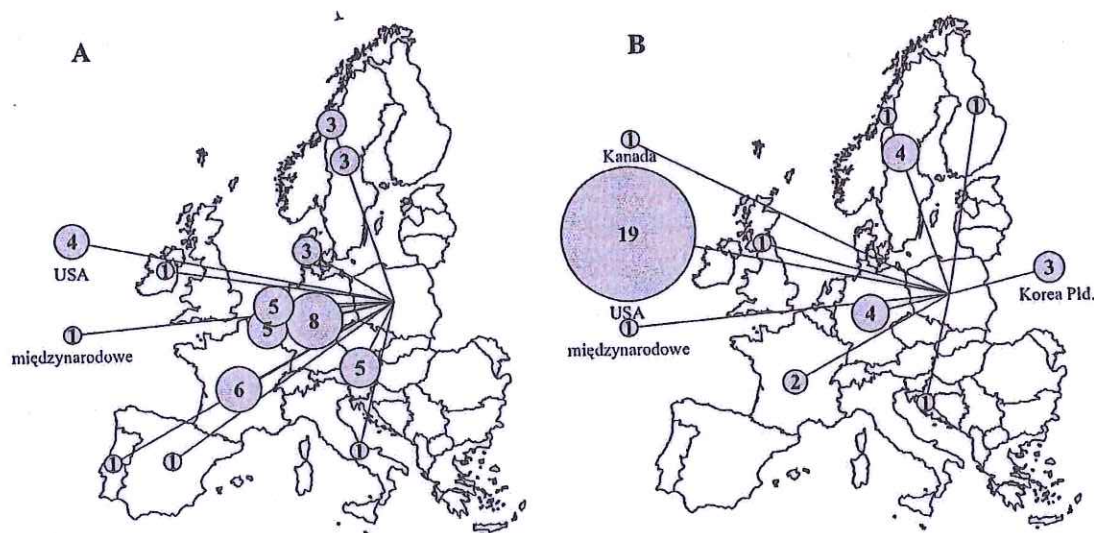
Spśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej Polska pozyskuje najwięcej kapitału zagranicznego. Jak podaje NBP w 2007 roku do Polski napłynęło 12 834 mln euro, do Czech 6 673,7 mln euro, Bułgarii 6 108,9 mln euro, Węgier 4 049 mln euro. Nie należy jednak popadać w zachwyty, gdyż w przeliczeniu *per capita* Polska pozostaje w tyle za tymi krajami. W 2007 r. na jednego Polaka przypadało 337 euro, Czech 652, Bułgara 789 euro, a Węgra 401 euro.

Optymistycznie może nastrajać fakt, że Polska jest bardzo wysoko oceniana przez opiniotwórcze raporty Ernst&Young. W 2008 roku podał on, że Polska pozostaje nadal ulubioną lokalizacją w Europie Środkowo-Wschodniej dla tworzenia miejsc pracy w sektorze usług dla biznesu i zajmuje drugie miejsce wśród wszystkich krajów europejskich „Polska przyczyniła się do utworzenia 17% ogółu nowych miejsc pracy w tym sektorze na poziomie europejskim (2 557 miejsc pracy)” (Otwarty świat, 2008 s. 29). Według badań Ernst&Young w najbliższych latach 47% liderów w biznesie nadal zamierza inwestować w Europie, a wśród wszystkich krajów europejskich na pierwszym miejscu wskazali Polskę a następnie: Niemcy, Rosję, Francję, Rumunie, Wielką Brytanię, Węgry, Hiszpanię, Czechy, Włochy, Belgię i Ukrainę. Polska i Niemcy mają być środkiem ciężkości BIZ w Europie.

3.1. Napływ BIZ do sektora bankowego

Napływ kapitału zagranicznego do sektora bankowego w Polsce rozpoczął się już na początku transformacji, kiedy rozpoczął działalność jeden z największych banków amerykańskich Bank of America. W następnych latach kolejne banki inwestowały w polski sektor bankowy, jak podaje A. Szelałowska (2006, s. 114) „od momentu wejścia pierwszych inwestorów zagranicznych do sektora bankowego w Polsce dominują cztery kraje ich pochodzenia: Niemcy, Belgia, USA i Francja”. Według informacji PAIIZ w 2006 roku funkcjonowały 44 banki z kapitałem zagranicznym (ryc. 4), z których tylko 4 pochodziły z USA, jeden miał kapitał międzynarodowy (European Bank for Reconstruction and Development–EBRD), a pozostałe z krajów UE. Dwa japońskie banki zarejestrowały się w Europie¹.

Na koniec września 2005 r. kapitał zakładowy 20 inwestorów zagranicznych w sektorze bankowym w Polsce wynosił ponad 7,7 mld zł, z czego: niemieccy inwestorzy posiadali 12,78% kapitału zakładowego banków komercyjnych, belgijscy jedną dziesiątą, amerykańscy 8,75%, francuscy 5,63%, holenderscy 4,7%, irlandzcy 4,34%, austriaccy 4,16%, portugalscy 3,58%.

Ryc. 4. Kierunki napływu BIZ do Polski w 2006 roku, wg krajów rejestracji
a) do sektora bankowego, b) do centrów badawczo rozwojowych
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIIZ

Pozytywny skutek napływu kapitału zagranicznego w polskim sektorze bankowym to inwestycje w papiery wartościowe i rozwój Giełdy Papierów Wartościowych w Polsce (Szelałowska, 2006). O dobrej kondycji polskich banków może świadczyć fakt, że skala kryzysu finansowego na świecie w 2008 r. nie dotknęła ich w tak mocno jak w banki innych krajach – w szczególności banki rosyjski i tureckie. Jak uważa R. Petru (2008) jest to skutek historycznej

¹ Bank of Tokyo Mitsubishi Polska S.A. zarejestrowany był w Holandii, Toyota Bank Polska S.A.–Warsaw w Belgii.

decyzji rządu i NBP o wejściu do strefy euro w 2012 roku i bezpieczniejszego wizerunku Polski. Polska pozwoliła sobie nawet na pożyczkę 200 mln USD dotkniętej kryzysem finansowym Islandii.

3.2. Napływ BIZ do centrów B+R

Inwestycje zagraniczne kierowane w rozwój centrów badawczo rozwojowych dają korzyści w dłuższym okresie czasu, rozwijają kapitał ludzki jak i materialny. W 2005 roku w 30 centrach badawczo-rozwojowych z kapitałem zagranicznym zatrudnionych było 1,8 tys. specjalistów (Frajtag-Mika, 2006). Ich lokalizacja związana była zapleczem szkolnictwa wyższego jak i występowaniem zakładów produkcyjnych (tab. 5).

Tab. 5 Centra badawczo-rozwojowe (B+R) w Polsce w roku 2006 roku wg lokalizacji

Miasto	Liczba centrów	Nazwa firmy
Kraków	10	ABB, Apriso, CH2m Hill, Delhi, Gogle, IBM, Lurgi, Motorola, Pliva, Sabie
Warszawa	9	GE Aircraft Engines, Humax, Oracle, Samsung Electronics, SAS Institute, TopGaN, 3M, Cedeeroth, Faurecia
Wrocław	7	CapGemini, Remy Int Simens, Alstom, Volvo, TietoEnator, Opera Software
Gdańsk	4	Compuware, Intel, Humax, Lufthansa
Katowice	4	Bombardier, Ontrack, MentorGraphics, Rockwell Automation
Łódź	3	Ericpol, Bosh-Simens, Microsoft
Poznań	2	GlaxoSmithKline, Microsoft

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIIZ

Warto zwrócić uwagę na dużą liczbę centrów informatycznych, pochodzących ze Stanów Zjednoczonych (por. ryc. 4), które dostrzegły potencjał polskich informatyków wygrywających corocznie międzynarodowe konkursy w tej dziedzinie. Zlokalizowane są one głównie w miastach akademickich o wysokiej jakości kształcenia na państwowych uczelniach.

W przeciwieństwie do inwestycji lokowanych w sektorze bankowym, w większości kapitał pochodził z krajów pozaeuropejskich takich jak: Stany Zjednoczone, Korea Płd., Kanada.

4. Wnioski

Odpowiedź na postawione na wstępie pytanie, czy członkostwo w Unii Europejskiej zwiększyło wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce – jest pozytywna. Wskazuje na to coraz większy napływ kapitału zagranicznego do Polski w postaci bezpośrednich inwestycji. Od początku lat dziewięćdziesiątych inwestorzy nie obawiali się rozpoczęcia działalności w Polsce i w coraz większym stopniu lokowali swoje firmy w Polsce. Przez blisko 20 lat ich liczba zwiększyła się ze 196 do ponad tysiąca. Pochodzili ze wszystkich kontynentów. Najśląbiej reprezentowana była Afryka, gdyż tylko przedsiębiorcy z Maroka i Republiki Południowej Afryki inwestowali w Polsce. Jako pierwsi założyli swoje firmy (w tym banki) w Polsce przedsiębiorcy ze Stanów Zjednoczonych. To ich kapitał miał największą skumulowaną wartość. Po kilku latach wyprzedził ich kapitał europejski głównie francuski i holenderski. Najwięcej inwestorów – ponad 200 – pochodziło z Niemiec, ale najwięcej centrów badawczo-rozwojowych ma inwestora amerykańskiego. Kapitał zagraniczny pochodził głównie z krajów OECD, a w szczególności z krajów należących do UE (85%). Spośród byłych krajów postsocjalistycznych Polska ma największą wartość BIZ ale wypada słabo jeśli chodzi o ich wielkość *per capita*, wyprzedzają ją Czechy, Węgry, Bułgaria.

Do wzrostu wartości BIZ przyczyniała się również przynależność Polski do międzynarodowych instytucji gospodarczo-finansowych takich jak WTO, OECD, Bank Światowy, IMF. W ostatnich latach „Dla inwestorów pytanie o to, jak inwestować, staje się ważniejsze niż ile. Szukają oni możliwości lokalizacji oferujących stabilny rozwój. Nowe opcje niosą ze sobą nowe strategie lokalizacyjne oraz coraz większą koncentrację na wyważenie ryzyka i zysków w gospodarce na całym świecie. Inwestorzy zagraniczni zwracają baczniejszą uwagę na stabilny system polityczny i prawny oraz infrastrukturę” (Otwarty świat..., 2008, s. 4). Najnowsze prognozy Ernst&Young przewidują, że Polska będzie nadal atrakcyjnym miejscem do inwestowania i to nie tylko w przemysł ale głównie w usługi dla biznesu, które wymagają wykształconej kadry. Pozostaje

mieć nadzieję, że zostanie ona wykorzystana i poprawi się wielkość inwestycji nie tylko w liczbach bezwzględnych, ale również *per capita*.

Literatura

- Beńkowski W., Wnorowski M., 2005, Charakter inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 1991–2003, (w:) W. Karaszewski (red.) *Bezpośrednie Inwestycje zagraniczne w podnoszeniu konkurencyjności polskiej gospodarki*, UMK, Toruń, s. 41–50.
- Bezdeń P., 2000, Rozwój i uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie dolnośląskim. Wybrane zagadnienia, (w:) Ciok S., Ilnicki D. (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno przestrzennych*, Instytut Geograficzny Uniwersytetu Wrocławskiego Wrocław, s. 9–18.
- Domański B. 1999, *Inwestycje zagraniczne w Małopolsce*, (w:) *Diagnoza stanu województwa małopolskiego*. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- Domański B. 2001, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski. Prawidłowości rozmieszczenia, uwarunkowania i skutki*. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
- Domański B. 2002, *Problemy metod badań inwestycji zagranicznych w układach przestrzennych*, (w:) Rogacji H. (red.), *Możliwości i ograniczenia metod badawczych w geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarce przestrzennej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe Poznań, s. 197–206.
- Frejtag-Mika E., 2006, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w sferę B+R—nowa jakością w strategii korporacji międzynarodowych*, (w:) Frejtag-Mika E. (red.), *Kapitał zagraniczny w Polsce w dobie globalizacji*, Politechnika Radomska, Wydział Ekonomiczny, Radom, s.36–45
- Haas H.D., 1996, *Niemieckie inwestycje bezpośrednie w Polsce*, (w:) Jakubowicz E., Łoboda J. (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno przestrzennych*, *Acta Universitatis Wratislaviensis No 1814, Studia Geograficzne LXV*, Wrocław, s. 51–70.
- Karaszewski W., 2000, *Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne. Polska na tle świata*. Dom Organizatora, Toruń.
- Pacuk M., 2000, *Inwestycje zagraniczne w regionach Polski północnej*, (w:) Ciok S., Ilnicki D. (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno przestrzennych*, Instytut Geograficzny Uniwersytetu Wrocławskiego Wrocław, s. 301–308.
- Petru R., 2008, *Nie ma powodów do paniki*, *Forbes*, nr 10/2008.
- Otwarty świat. Badanie atrakcyjności inwestycyjnej Europy. Raport Ernst&Young, 2008*, Ernst&Young.
- Wołodkiewicz-Donimirski Z., 2001, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne krajów UE w Polsce*, Biuro Studiów i Ekspertyz, Informacja nr 810, Kancelaria Sejmu.
- World Investment Report 2006 FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development*, 2006, UNCTAD, United Nations, New York and Geneva.

THE DIRECTIONS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS INFLOW TO POLAND

Key words: *foreign direct investment (FDI), financial intermediation, research and development centers (R&D activities), Poland*

Summary

Foreign direct investments (FDI) positively influence the economy development of all countries. The attractiveness and condition of economy of regions can be evaluated through—out the number of these investments and their value. In Poland, since the beginning of 90's in the last century, foreign investors have started their business activity. For nearly 20 years their number has risen from 196 up to over one thousand. They originated from 38 countries from all continents. The smallest number represented investors from Africa, where only entrepreneurs from Morocco

and SA have invested in Poland. The foreign capital originated mainly from OECD countries, especially from EU countries (85%). The most numerous were German, American, Dutch and French investments (Tab.2), however the biggest capital invested French, Dutch, American and German companies (Tab.1). Moreover, the significance of Russian capital is falling, whereas the importance of international cooperation's is rising. The capital of former post-Soviet countries is insignificant—Czech, Croatia, Slovenia, Ukraine. The capital of foreign investors in Polish bank sector originated mainly from EU (Germany, Belgium, France, Holland, Ireland, Austria, Portugal), but also from US and Japan. Foreign investments directed on R&D activities development originated mainly from US and subsequent from EU countries (Germany, Sweden, France and others) and South Korea (Fig. 4). According to Ernst&Young researches in 2008, in the nearest future 47% of business leaders are still planning to invest in Europe and among all European countries they indicated Poland on the first place. Therefore we can assume that despite of crisis on European markets, the inflow of FDI will be still noticeable.

dr Iwona Jażdżewska
Instytut Geografii Miast i Turyzmu
Wydział Nauk Geograficznych
Uniwersytet Łódzki
ul. S. Kopcińskiego 31
90-142 Łódź
tel. (0-42) 635 45 50
e-mail: iwjazdz@geo.uni.lodz.pl